

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертацію Ірини Сергіївни Климчук
«Українське хореографічне мистецтво 1950–1980-х років
як чинник формування національної ідентичності»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства
зі спеціальності 26.00.01 – теорія та історія культури

Актуальною проблемою сучасного українського мистецтвознавства є надання об'єктивної оцінки феноменам української культури радянського періоду, зокрема й танцювальному мистецтву. Слід погодитися з дисертанткою у тому, що українська хореографія 1950–1980-х років у палітрі її різновидів та рівнів побутування як чинник формування національної ідентичності є майже *terra incognita*, адже в умовах союзної держави, до якої входила УРСР, прийнято було постулювати радянську ідентичність, а прояви всього справді українського придушувалися, більше того – жорстко знищувалися.

Зважаючи на специфіку знакової системи хореографії, яка у сприйнятті можновладців не є настільки дієвою в аспекті розповсюдження політично забарвлених ідей, як вербальні мистецтва (літературне, театральне, спів та ін.), можна констатувати більшу художню свободу в плані реалізації української теми – не штучної, а побудованої на архетипічних українських основах та багатовіковій культурно-мистецькій спадщині (власне народні танцювальні артефакти як підґрунтя для народно-сценічної хореографії, також образно-символічний ряд, пов'язаний з міфологією, історичними подіями, що стали основою багатьох авторських народно-сценічних композицій; трансляція етнокультурних ідей, закладених в українських літературних творах, легендах, баладах, через балетні вистави, створені за їхніми мотивами). Українське хореографічне мистецтво в такий спосіб вело латентну «підривну» роботу щодо загальнорадянських установок, акцентуючи увагу на національній своєрідності, сприяючи формуванню

національної самосвідомості українців, етнічної та ширше – національної ідентичності. І це в умовах потужного державного фінансування.

Попри значний масив праць, присвячених українському хореографічному мистецтву, цілісного аналізу вказаного аспекту досі проведено не було. Дослідження Ірини Климчук є актуальним і в проекції на сьогоднішній день, що захлинулося в масовій культурі і не помічає численних втрат справжніх основ національної ідентичності, до яких сміливо можна віднести танцювальне мистецтво в його високохудожніх ракурсах. Важливим культурологічним аспектом дослідження можна вважати увагу до етнічних засад ставлення людини до навколишньої дійсності, що розглядається в оптиці національно маркованої хореографії.

Не можна не підтримати дослідження І. Климчук, в якому авторка аналізує та систематизує відомості щодо різних видів танцювального мистецтва досить складного історичного періоду подолання наслідків Другої світової війни, стагнації, і в цих умовах – активізації національно-патріотичних настроїв. Слід підкреслити, що в тексті роботи відчувається небайдужість авторки щодо процесів, які на той час відбувались в українському хореографічному мистецтві. Здобувачка доводить, що танець не був епіфеноменом тих націєтворчих процесів, які явно чи приховано, але відбувались на теренах України в радянський період, брав участь у цих процесах у притаманних лише йому специфічних формах та засобах.

Особливо наголошу на тому, що дослідниця виявляє творчий потенціал народно-сценічного хореографічного мистецтва як чинника формування національної ідентичності у широкому соціокультурному контексті, торкаючись відзначення 300-річчя возз'єднання України з Росією та його впливу на танці козацької тематики, творчості Державного ансамблю танцю УРСР під керівництвом Павла Вірського у «добу П. Шелеста», розбудови бальної хореографії після всесвітнього форуму молоді та студентів у Москві 1957 року та ін.

Чітко і зрозуміло сформульовано актуальність, об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження. Його результати широко представлені в дев'яточ одноосібних наукових публікаціях. Дисертація чітко структурована та логічно побудована. У першому розділі проаналізовано корпус літератури та джерел, що безпосередньо торкаються різних видів хореографічного мистецтва, а також масив культурологічних, філософських, історичних праць, що заклали методологічну основу для проведення дослідження. Авторкою акцентовано увагу на формуванні концептів «національна форма», «національна своєрідність» танцювального мистецтва, що важливі для розуміння наукових підходів до національно маркованої хореографії у радянському мистецтвознавстві.

У другому розділі, присвяченому народно-сценічному танцю, який став найбільш природним, на думку здобувачки, чинником формування національної ідентичності, зазначено, що попри стереотипізацію, вихолощення справді народних основ, трафаретність творчості ансамблів народно-сценічного танцю у зазначений період українській народно-сценічній хореографії вдалося зберегти національний колорит та не втратити глибинних зв'язків з лексичною та образною системами танцювального фольклору. Також у розділі значна увага приділена становленню школи Павла Вірського як стабілізаційному фактору української хореографії в усіх її різновидах. Позитивно, що І. Климчук звертається не лише до внутрішньодержавних аспектів творчості колективів народно-сценічного танцю, а й торкається проблем ідентифікації українців за кордоном під час гастролей танцювальних колективів у радянський період.

У третьому розділі авторка зосередилась на національних українських балетних виставах як самостійному жанрі балетного театру, прослідкувала процеси впровадження українських танців у т. зв. «радянську програму бальних танців» як одну з нереалізованих потенцій національно обарвленого різновиду хореографічного мистецтва в аспекті формування національної ідентичності.

У висновках, що корелюють із завданнями, викладено основні результати дослідження. Наукова новизна дисертації не викликає сумнівів. Практичне значення її матеріалів та результатів визначається доцільністю їх використання у подальшій розробці наукових проблем українського хореографічного мистецтва, при формуванні лекційних курсів, передбачених освітніми програмами підготовки хореографів, культурологів, мистецтвознавців, при створенні навчальних посібників із теорії та історії української хореографії, української культури та мистецтва.

Позитивно оцінюючи дисертацію, все ж висловимо деякі побажання:

Перше. На наш погляд, було б доцільно більш детально проаналізувати творчість колективів художньої самодіяльності, що демонстрували українські народно-сценічні танці в обраний для дослідження період. Адже явище художньої самодіяльності в сфері народно-сценічної хореографії було масовим, для значної частини її учасників момент самовизначення, самоідентифікації як українців відбувся завдяки участі в таких ансамблях.

Друге. Недостатньо обгрунтованою, на нашу думку, виглядає періодизація розвитку національних балетних вистав, де параметрами обрано кількісні показники та хореодраматургічні та симфонічні композиційні принципи.

Третє. Бажано було б більш детально зупинитись на українських танцях радянської програми поза конкурсним виконанням, адже неприродність для спортивного танцювання та відторгнення таких композицій з програм конкурсів бальних танців цілком зрозуміле. На думку дисертантки, чи настільки вони були малохудожніми та чи раціональним було їхнє знищення у навчальному та дозвіллевому репертуарі?

Четверте - дискусійне запитання: хотілося б дізнатися ставлення авторки до сучасних процесів у народно-сценічній хореографії та жанрі національної балетної вистави. Чи сьогодні беруть вони участь у формуванні української національної ідентичності?

Однак висловлені зауваження і побажання не применшують значення роботи і внесок дисертантки у мистецтвознавство, зокрема хореологію.

Знайомство з текстом автореферату свідчить про те, що в ньому відображені основні положення дисертації, так само повно відображають її головні складові та концептуальні висновки публікації за темою.

Об'єкт і предмет дослідження, основні положення і результати, зміст в цілому відповідають спеціальності, з якої дисертація подана до захисту. Наукова розвідка свідчить про ґрунтовну професійну підготовку дисертантки, вказує на зацікавленість і продуктивність у дослідницькій роботі. Дисертація є самостійно виконаною, завершеною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують проблему виявлення та наукової реконструкції основних складників українського хореографічного мистецтва 1950–1980-х рр. як чинників формування національної ідентичності.

Дисертація Ірини Сергіївни Климчук «Українське хореографічне мистецтво 1950–1980-х років як чинник формування національної ідентичності» відповідає спеціальності 26.00.01 – теорія та історія культури, профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, чинному «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому Кабінетом міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зокрема, пп. 9, 11 та 12), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, професор,
професор кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

Анна

А. М. Підлипська

Підлипської
19__ р.